

Obsah

	strana
Úvod	3
Obsah	5
1. Morfologie rostlin	9
1.1. Vegetativní orgány rostlin	10
1.1.1. Kořen	10
1.1.2. Stonek	13
1.1.3. List	15
1.2. Generativní orgány rostlin	19
1.2.1. Květ	19
1.2.2. Semeno	23
1.2.3. Plod	24
1.3. Potravinářsky využitelné části rostlin	25
1.3.1. Změny během domestikace	26
2. Fyziologie rostlin	29
2.1. Vodní režim a minerální výživa	29
2.1.1. Příjem vody rostlinou	30
2.1.2. Transport roztoků tělem rostliny	30
2.1.3. Transpirace	31
2.1.4. Minerální výživa	32
2.2. Energetický metabolismus	33
2.2.1. Fotosyntéza	33
2.2.2. Disimilační procesy u rostlin	36
2.3. Sekundární metabolismus	37
2.4. Regulační procesy v rostlině	37
2.4.1. Růstové regulátory a jejich praktické využití	38
2.4.1.1. Auxiny	38
2.4.1.2. Cytokininy	38
2.4.1.3. Gibereliny	39
2.4.1.4. Kyselina abscisová	39
2.4.1.5. Etylén	40
2.4.1.6. Další regulační látky	40
2.4.1.7. Regulační vliv světla	40
2.5. Životní cyklus rostliny	41
2.5.1. Semeno a klíčení	41
2.5.2. Růst a vývoj	42
2.5.3. Indukce kvetení	43
2.6. Dráždivost a pohyby rostlin	44
2.6.1. Pohyby rostlin	44
2.6.1.1. Fyzikální pohyby	44
2.6.1.2. Vitální pohyby	46
3. Užitkové rostliny	48
3.1. Význam rostlin pro výživu	48
3.1.1. Potravinové zdroje	48
3.1.2. Klasifikace užitkových rostlin	50

3.1.3.	Původ a vývoj užitkových rostlin	50
3.1.3.1.	Genová centra užitkových rostlin	52
3.1.3.2.	Geneticky modifikované rostliny	53
3.2.	Obiloviny	55
3.2.1.	Obecné charakteristiky obilovin	55
3.2.1.1.	Vegetativní části obilovin	56
3.2.1.2.	Květ a květenství obilovin	58
3.2.1.3.	Plod obilovin	58
3.2.1.4.	Růst a vývoj obilovin	62
3.2.2.	Charakteristiky jednotlivých obilovin	63
3.2.2.1.	Pšenice	63
3.2.2.2.	Žito	66
3.2.2.3.	Žitovec	66
3.2.2.4.	Ječmen	67
3.2.2.5.	Oves	69
3.2.2.6.	Kukuřice	69
3.2.2.7.	Rýže	71
3.2.2.8.	Další obiloviny	73
3.3.	Luskoviny	77
3.3.1.	Charakteristika luskovin	77
3.3.1.1.	Biologie luskovin	77
3.3.1.2.	Fixace dusíku	78
3.3.1.3.	Morfologie luskovin	79
3.3.1.4.	Pěstování luskovin	81
3.3.1.5.	Nutriční charakteristiky	81
3.3.2.	Jednotlivé druhy luskovin	84
3.3.2.1.	Hrách	84
3.3.2.2.	Fazol	85
3.3.2.3.	Čočka	85
3.3.2.4.	Cizrna	86
3.3.2.5.	Hrachor setý	87
3.3.2.6.	Vikve	87
3.3.2.7.	Bob obecný	88
3.3.2.8.	Lupiny	89
3.3.3.	Tropické luskoviny	90
3.4.	Okopaniny	92
3.4.1.	Okopaniny mírného pásma	92
3.4.1.1.	Brambor	92
3.4.1.2.	Řepa cukrová	98
3.4.1.3.	Další okopaniny	102
3.4.2.	Tropické cukrodárné rostliny	104
3.4.2.1.	Cukrovník	104
3.4.2.2.	Cukrodárné dřeviny	104
3.4.3.	Tropické škrobnaté rostliny	104
3.4.3.1.	Maniok	104
3.4.3.2.	Smdlínek (jam)	105

3.4.3.3.	Batáty	106
3.4.3.4.	Taro	106
3.5.	Olejniny	107
3.5.1.	Obecné charakteristiky olejin	107
3.5.2.	Významné olejniny mírného pásma	109
3.5.2.1.	Řepka olejná	110
3.5.2.2.	Slunečnice roční	112
3.5.2.3.	Mák setý	114
3.5.3.	Další olejniny mírného pásma	115
3.5.3.1.	Len setý	115
3.5.3.2.	Konopí seté	116
3.5.3.3.	Tykev olejná	117
3.5.3.4.	Hořčice bílá	117
3.5.3.5.	Řepice a vodnice	118
3.5.3.6.	Ředkev olejná	118
3.5.3.7.	Katrán	118
3.5.3.8.	Lnička setá	118
3.5.3.9.	Světlice barvířská	119
3.5.3.10.	Pupalka dvouletá	119
3.5.3.11.	Skočec obecný	119
3.5.4.	Tropické a subtropické olejniny	120
3.5.4.1.	Olivovník evropský	120
3.5.4.2.	Sója luštinatá	120
3.5.4.3.	Podzemnice olejná	121
3.5.4.4.	Palma olejná	121
3.5.4.5.	Palma kokosová	122
3.6.	Ovoce a zelenina	123
3.6.1.	Základní charakteristiky	123
3.6.2.	Ovoce	123
3.6.2.1.	Dužnaté plody	124
3.6.2.2.	Suché plody a semena	125
3.6.3.	Zelenina	125
3.6.3.1.	Zelenina listová a řapíková	126
3.6.3.2.	Zelenina košťálová	126
3.6.3.3.	Zelenina plodová	127
3.6.3.4.	Zelenina kořenová	128
3.6.3.5.	Cibulová zelenina	129
3.7.	Pochutiny a koření	131
3.7.1.	Význam koření a pochutin v potravě	131
3.7.2.	Rostliny sloužící k přípravě nápojů	131
3.7.2.1.	Čajovník	131
3.7.2.2.	Kakaovník	134
3.7.2.3.	Guarana	135
3.7.2.4.	Kávovník	136
3.7.2.5.	Kola	137
3.7.2.6.	Cesmína (maté)	138
3.7.2.7.	Máta	138

3.7.2.8.	Chmel otáčivý	139
3.7.3.	Koření a aromatické rostliny	141
3.7.4.	Ostatní přídatky k potravinám	143
3.7.4.1.	Hořčice	144
3.7.4.2.	Křen selský	145
3.8.	Další užitkové rostliny	146
3.8.1.	Energetické rostliny	146
3.8.2.	Technické rostliny	147
4.	Funkční systémy živočichů	149
4.1.	Informační a regulační systém	149
4.1.1.	Endokrinní systém	150
4.1.2.	Nervový systém	154
4.1.2.1.	Funkce nervového systému	154
4.1.2.2.	Struktura nervového systému	155
4.1.2.3.	Příjem a zpracování informací	157
4.1.3.	Imunitní systém	159
4.1.3.1.	Orgány a tkáně imunitního systému	160
4.1.3.2.	Humorální imunita	160
4.1.3.3.	Buněčná imunita	161
4.2.	Metabolické a transportní systémy	161
4.2.1.	Trávicí systém	162
4.2.1.1.	Stavba a funkce trávicího systému	163
4.2.1.2.	Trávení u přežvýkavců	166
4.2.2.	Dýchací systém	168
4.2.3.	Oběhový systém	169
4.2.4.	Vylučovací systém	171
4.2.5.	Rozmnožovací systém	173
4.2.5.1.	Struktura a funkce mléčné žlázy	174
4.2.6.	Kožní systém	177
4.2.7.	Pohybový systém	178
4.2.7.1.	Kosterní soustava	178
4.2.7.2.	Svalová soustava	180
5.	Biologie potravin a surovin živočišného původu	183
5.1.	Biologické faktory ovlivňující kvalitu živočišných produktů	183
5.1.1.	Biologické vlastnosti našich hospodářských zvířat	186
5.2.	Biologická charakterizace masa	187
5.2.1.	Posmrtné změny a zrání masa	188
5.2.2.	Složení masa	189
5.3.	Biologická charakterizace mléka	190
5.3.1.	Tvorba a vylučování mléka	190
5.3.2.	Složení mléka	192
5.4.	Biologická charakterizace vajec	193
5.4.1.	Tvorba vajec	194
5.4.2.	Stavba a složení vejce	195
Seznam literatury		196